

Mgr Magdalena Marzec

Instytut Nauk Społecznych, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

Dr hab. Andrzej Łukasik

Zakład Psychologii Uniwersytetu Rzeszowskiego

Dr Jarosław Jastrzębski

Instytut Psychologii

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Orientacja socjoseksualna a taktyki utrzymania partnera w związku długotrwałym

Wprowadzenie

W biologii i psychologii ewolucyjnej jednym z ważniejszych pojęć jest pojęcie strategii reprodukcyjnej, przez które rozumieć będziemy zachowania służące tworzeniu więzi między partnerami w celu pozostawienia po sobie potomstwa. Generalnie rzecz biorąc, na strategię te składają się dwa komponenty: wybór partnera do związku oraz style jego utrzymania w związku. W przypadku człowieka jednym z kryteriów podziału strategii reprodukcyjnych jest czas trwania związku między partnerami, ze względu na to, że zarówno kryteria wyboru partnera do związku, style utrzymania partnera w związku, jak i konsekwencje reprodukcyjne są inne, i na tej podstawie wyróżnia się związki krótkotrwałe i długotrwałe. Związki krótkotrwałe definiuje się jako przelotne (*fleeting*) kontakty seksualne, takie jak podryw, randki, przygodę łóżkową na „jedną noc”, romanse (Schmitt, 2005a). Związki krótkotrwałe charakteryzują się przede wszystkim dominacją komponentu seksualnego przy stosunkowo niskim zaangażowaniu emocjonalnym i braku odleglejszych wspólnych planów. Z kolei związki długotrwałe znamionują się tworzeniem więzi, występowaniem miłości oraz zabieganiem o podtrzymywanie relacji między partnerami (Schmitt, 2005). Eugenia Mandal (2012) takie związki nazywa bliskimi związkami podkreślając, że kryterium ich wyróżnienia jest miłość i przywiązanie (tamże, s. 96).

Istnieje zróżnicowanie między ludźmi w tendencji do preferowania związków krótkotrwałych lub długotrwałych. Tendencję tę nazywamy orientacją socjoseksualną (Simpson i Gangestad, 1991). Pojęcie orientacji socjoseksualnej pierwotnie odnosiło się przede wszystkim do nasilenia zachowań związanych z angażowaniem się w niezobowiązujący seks (*uncommitted sex*). Konstrukcja ta uległa później pewnej ewolucji w kierunku wyodrębnienia kontinuum strategii reprodukcyjnych o dwóch biegunach: preferencji związków krótkotrwałych i preferencji związków długotrwałych. Strategie reprodukcyjne powiązane są z wieloma różnymi zachowaniami, które zwiększają sukces reprodukcyjny jednostki – ilość i jakość potomstwa. Na przykład według jednej z hipotez, korzyści kobiet ze związków przelotnych (np. romanse i seksu pozamałżeńskiego) wiążą się

z tym, że jej potomstwo otrzyma lepsze geny w porównaniu z genami stałego partnera, co zwiększa szansę potomstwa na przeżycie i późniejszą własną reprodukcję (Buss, 2001). Stosowanie określonych taktyk utrzymania partnera jest także zachowaniem mającym wpływ na reprodukcję jednostki, często zresztą różniący się w zależności od płci – zachowanie partnera przy sobie na zasadzie wyłączności daje mężczyźnie, np. pewność, że jest on faktycznym ojcem dziecka, co zwiększa jego gotowość do ponoszenia nakładów związanych z jego wychowaniem, a kobieta natomiast dostrzegając, że może liczyć na wyłączność we wsparciu (np. ekonomicznym, emocjonalnym) w opiece nad potomstwem, może zdecydować się na następne dziecko. W ten sposób taktyki utrzymania partnera mogą stać się elementami strategii reprodukcyjnych kobiet i mężczyzn.

Celem naszych badań była próba odpowiedzi na pytanie czy istnieje zależność pomiędzy orientacją socjoseksualną badanych osób a stosowaniem przez nie określonych technik utrzymania partnera w związku oraz czy istnieje zróżnicowanie w tym zakresie ze względu na płeć. Na wyższym poziomie ogólności są to pytania o to, czy określone taktyki utrzymania partnera są istotnymi i charakterystycznymi wyróżnikami strategii reprodukcyjnych kobiet i mężczyzn.

1. Teorie strategii seksualnych - związki krótkotrwałe i długotrwałe, orientacja socjoseksualna

Zagadnienia strategii reprodukcyjnych opisują dwie ważne teorie psychologiczno-ewolucyjne: teoria strategii seksualnych (*Sexual Strategies Theory, SST*, Buss, Schmitt, 1993; Schmitt, Shackelford i Buss, 2001) oraz model pluralizmu strategicznego (*Strategic Pluralism Model, SPM*; Gangestad i Simpson, 2000). Obie te teorie odwołują się do doboru płciowego i podkreślają kwestie różnic płciowych. Dobór płciowy rozgrywa się w dwóch płaszczyznach: selekcji intraseksualnej i interseksualnej (zob. Łukasik, 2007). W pierwszym przypadku rywalizują osobniki tej samej płci – najczęściej męskiej – a przedmiotem rywalizacji jest dostęp do płci przeciwnej – najczęściej żeńskiej – w celu reprodukcji. W drugim przypadku osobniki (najczęściej żeńskie) wskazują kryteria wyboru partnera, tak aby zmaksymalizować sobie własny sukces reprodukcyjny. Rywalizacja intraseksualna rozgrywa się więc na płaszczyźnie określonej przez samice – osobniki męskie, aby uzyskać dostęp do samicy, muszą się wykazać odpowiednimi cechami, np. zdrowiem, siłą, wielkością ciała, inteligencją, opiekuńczością, skłonnością do inwestowania w potomstwo. Dobór płciowy oddziałuje przede wszystkim na samce, dlatego zwykle są one większe, bardziej agresywne niż samice, gdyż muszą rywalizować często siłą między sobą, ale także, choć w mniejszym stopniu, rywalizacja taka występuje w obrębie płci żeńskiej.

Teoria strategii seksualnych odwołuje się do założeń amerykańskiego biologa ewolucyjnego Roberta Triversa (1972) na temat inwestycji rodzicielskich czynionych w potomstwo przez obie płcie: generalnie w przypadku naszego gatunku, to kobiety ponoszą większe nakłady rodzicielskie niż mężczyźni a związane m.in. z zapłodnieniem,

ciążą, laktacją, wychowaniem dziecka (Buss i Schmitt, 1993). Na przykład, o ile w pierwszym trymestrze ciąży przyrost zapotrzebowania energetycznego organizmu kobiety jest nieistotny, to w drugim trymestrze ciąży potrzeby energetyczne kobiety wzrastają o 350 kcal/dzień, a w trzecim już o 500 kcal/dzień, zaś u kobiet karmiących piersią nowonarodzone dziecko potrzebne jest dodatkowe 531 kcal/dzień (Butte, Wong, Treuth, Ellis i Smith, 2004). Z faktu, że płć męska inwestuje mniej w potomstwo a żeńska więcej, David Buss i David Schmitt (1993) wysunęli wniosek, że mężczyźni będą skłonni raczej do zawierania związków krótkotrwałych (co umożliwi im dostęp do większej liczby kobiet i wyższy sukces reprodukcyjny), kobiety zaś do związków długotrwałych (bowiem dla nich ważniejsze od liczby partnerów jest zapewnienie długotrwałego zasilania zasobami niezbędnymi dla wychowania dziecka). W efekcie wytworzyły się także odmienne kryteria wyboru partnera. W przypadku związków długotrwałych u mężczyzn istotnym kryterium stała się np. atrakcyjność fizyczna kobiety i młody wiek partnerki świadczące o jej wysokiej wartości rozrodczej oraz wierność, zaś u kobiet sytuacja finansowa, pozycja społeczna, starszy wiek, pracowitość i stabilność emocjonalna tworzące podwaliny pod mocny związek i inwestycje mężczyzny w niego i przyszłe potomstwo (Buss, 2001; Schmitt, 2005a). Tendencje te wydają się uniwersalne kulturowo, na co wskazują badania przeprowadzone w 37 kulturach (zob. Buss, 2006). Ostatnie badania polegające na porównaniu kryteriów wyboru partnera do małżeństwa w Indiach w czasach obecnych oraz 25 lat wcześniej wykazały, że różnice płciowe w zakresie preferencji przez kobiety zasobów mężczyzny oraz preferencji przez mężczyzn wskaźników wartości rozrodczej kobiety nie uległy w tym okresie zmianie (Kamble, Shackelford, Pham i Buss, 2014). Stwierdzono także (Buss, 2006), że w kryteriach doboru partnera do związków długotrwałych oprócz różnic między płciami, występują także istotne podobieństwa: obie płcie cenią u przeciwnej inteligencję, zdrowie, łagodność (życzliwość), miłość, a także podobieństwo poglądów politycznych oraz wyznania religijnego. W przypadku związków przelotnych dla mężczyzn istotna staje się przede wszystkim liczba partnerek i odnotowuje się także spadek wymagań wobec potencjalnej partnerki, dla kobiet kwestia zasobów i atrakcyjność fizyczna mężczyzny (Buss, 2001). Stwierdzono np., że kobiety w przelotnych związkach przywiązują dużą wagę do wyglądu mężczyzny, ale także do jego stylu życia, który związany jest z rozrzutnością czy obdarowywaniem prezentami (za: Buss, 2001).

W modelu pluralizmu strategicznego podkreśla się, że strategie reprodukcyjne mężczyzn i kobiet są warunkowe, tzn. w pewnych warunkach środowiskowych mężczyźni mogą jednak wykazywać skłonność do związków długotrwałych, a kobiety krótkotrwałych (Gangestad i Simpson, 2000). (Warto podkreślić, że Buss i Schmitt w SST nie wykluczają warunkowości strategii, choć nie traktują tego jako centralnego pojęcia swojej teorii). W SPM ważną rolę odgrywa pojęcie orientacji socjoseksualnej, do pomiaru której używany jest jednowymiarowy Inwentarz Orientacji Socjoseksualnej (*the Sociosexual Orientation Inventory, SOI*; Simpson i Gangestad, 1991). Pojęcie to definiowane jest jako skłonność do związków krótkotrwałych i ogólny wysoki wynik świadczy o tzw. orientacji nierestrykcyjnej

(*unrestricted orientation*; duża skłonność do takich związków), niski o orientacji restrykcyjnej (*restricted orientation*, skłonność niska). W krajach, które w swojej historii często miały epizody chorób infekcyjnych, ludzie, a w szczególności kobiety, wykazują tendencję w kierunku orientacji restrykcyjnej, a więc w kierunku związków długotrwałych (Schaller i Murray, 2008). Dzieje się tak dlatego, że ryzyko infekcji rośnie m.in. wraz z liczbą osób z którymi ma się bezpośredni kontakt fizyczny, zatem adaptacyjne jest zminimalizowanie tego ryzyka przez ograniczenie kontaktów seksualnych. Stwierdzono też w badaniach wielokulturowych, że mężczyźni uzyskują wyniki wyższe niż kobiety w zakresie socjoseksualności (Schmitt, 2005b, zob. też: Lippa, 2009). Osoby o nierestrykcyjnej orientacji (nie było różnic między płciami) preferują u partnera cechy związane z atrakcyjnością seksualną i fizyczną, zaś osoby o orientacji restrykcyjnej cechy ważne z punktu widzenia rodzicielstwa oraz stabilności związku, np. odpowiedzialność, lojalność, podobny system wartości (Simpson i Gangestad, 1992). Osoby o nierestrykcyjnej orientacji wykazują także skłonność do różnorodności w zakresie form seksu, co może być traktowane jako wskaźnik tendencji do zawierania związków krótkotrwałych (Peterson, Geher i Kaufman, 2011). Osoby młodsze i wcześniej zaczynające współżycie seksualne uzyskują wysokie wyniki, kobiety o wysokich wynikach wykazują wyższe prawdopodobieństwo ryzykownych zachowań seksualnych (Hall i Pichon, 2014) i kobiety o wynikach wysokich oceniają jako bardziej atrakcyjnych mężczyzn o męskich cechach chodu (Provost, Troje i Quinsey, 2008).

W użyciu jest także zmodyfikowana wersja SOI (*SOI-R*, Penke i Asendorpf, 2008) i potwierdzono, że osoby o wysokich wynikach w zakresie socjoseksualności, a więc mające skłonność do związków krótkotrwałych, z niskim poziomem zaangażowania, preferują cechy fizyczne partnera, które są często wskaźnikami tzw. „dobrych genów”, warunkujących zdrowy i niezakłócony rozwój potomstwa, zaś osoby o niskich wynikach – cechy świadczące raczej o gotowości w długotrwałe inwestowanie w związek. Stwierdzono, że kobiety o wysokich wynikach oceniają jako bardziej atrakcyjne symetryczne męskie twarze (Quist i in., 2012). Symetryczność w zakresie ciała jest bardzo ważnym ewolucyjnym wskaźnikiem radzenia sobie przez organizm z różnymi chorobami – szczególnie w dzieciństwie – które często zniekształcają symetrię ciała. Duża symetria wskazuje zatem na albo zdrowe środowisko, z którego wywodzi się osoba, albo/i na „dobre geny”, pozwalające łatwo radzić sobie z patogenami. Również i mężczyźni z wysokimi wynikami preferują u kobiet wskaźniki atrakcyjności fizycznej powiązane z płodnością i jakością genetyczną: oceniają duże kobiece piersi jako bardziej atrakcyjne niż mężczyźni z wynikami niskimi (Żelaźniewicz i Pawłowski, 2011), oceniają kobiety z niższym BMI (*Body Mass Index*, wskaźnik masy ciała) jako bardziej atrakcyjne, zdrowe i płodne niż mężczyźni z wynikami niskimi, bardziej też preferują kobiety z niskim wskaźnikiem taliowo-biodrowym, WHR (Swami, Miller, Furnham, Penke i Tove'e, 2008; Price, Pound, Dunn, Hopkins i Kang, 2013). Z kolei kobiety o niższych wynikach w *SOI-R* preferują u partnera cechy związane z przywiązaniem: przyjacielskość, wierność, odpowiedzialność (Penke i Asendorpf, 2008), a więc cechy istotne dla związków długotrwałych. Uzyskano także rezultaty świadczące

o związkach stylów miłości wyróżnionych przez Johna Lee (1973) z orientacją socjoseksualną (Marzec i Łukasik, 2014). Osoby o stylu miłości namiętno-romantycznej (eros) i przyjacielskiej (storge), należą do osób o restrykcyjnej orientacji socjoseksualnej, preferują więc związki długotrwałe, zaś osoby, traktujące miłość jako rodzaj gry i zabawy (ludus), to osoby o orientacji nierestykcyjnej, preferujące związki krótkotrwałe.

Należy podkreślić, że posiadanie nierestykcyjnej orientacji socjoseksualnej nie wyklucza funkcjonowania takiej osoby w związkach długotrwałych, zwiększa natomiast prawdopodobieństwo zdrady. Dlatego też w badaniach z zakresu psychologii ewolucyjnej, wysoki wynik partnera w zakresie orientacji socjoseksualnej jest często traktowany jako wskaźnik ryzyka jego niewierności (np. Kardum, Hudek-Knežević i Gračanin, 2006).

2. Taktyki utrzymania partnera w związkach długotrwałych

Związek długotrwały wymaga od partnerów dużego wysiłku niezbędnego dla jego podtrzymania. Codzienne problemy życiowe, różnice w osobowości, temperamencie czy poglądach społeczno-politycznych prowadzące do konfliktów, to niektóre tylko wyzwania dla trwałości takich związków. Bardzo często prowadzą one do rozpadu związku, albo nawet jeśli związek istnieje nadal formalnie, to do przeniesienia emocjonalnego zaangażowania na inną osobę. Jednakże partnerzy dysponują szeregiem sposobów, których celem jest utrzymanie partnera przy sobie (*mate retention*). Sposoby takie nazywać będziemy taktykami utrzymania partnera. Buss (2002a, s. 56) definiuje je jako „specyficzne zachowania, których celem jest odparcie rywala lub powstrzymanie partnera przed odejściem”.

Jednym z podstawowych pytań jest, dlaczego partnerzy w ogóle starają się utrzymać partnera przy sobie. Mandel (2012) wymienia cztery cele stosowania taktyk w związkach długotrwałych:

- 1) Cele emocjonalne – uzyskanie wsparcia, poczucia bezpieczeństwa, dobrego nastroju.
- 2) Cele erotyczne – zwiększenie częstości kontaktów seksualnych, uzyskanie zgody na preferowane formy współżycia.
- 3) Cele finansowe – zdobycie dóbr materialnych lub pieniędzy.
- 4) Cele związane z kontrolą i władzą – zdobycie przewagi nad partnerem.

Z ewolucyjnego punktu widzenia, na podstawie kryteriów doboru partnera, można wskazać na korzyści, jakie kobiety i mężczyźni uzyskują z takich związków. Dla kobiet utrzymanie długotrwałego związku wiąże się z zapewnieniem sobie oraz potomstwu ochrony fizycznej a także zasobów ekonomicznych, społecznych czy psychicznych potrzebnych do wychowania dziecka. Dla mężczyzn z kolei związek długotrwały zapewnia kontrolę nad rozrodczością kobiety, ogranicza dostęp potencjalnych rywali do niej i zwiększa pewność, że faktycznie jest on ojcem swego dziecka. Dla obu więc płci poważnym zagrożeniem jest niewierność partnera. Niewierność wiąże się z różnymi kosztami: jest główną przyczyną separacji i rozwodów, depresji i stanów lękowych u zdradzonego partnera, wiąże się z ryzykiem zarażenia chorobą przenoszoną drogą płciową i przenie-

sieniem jej na partnera, a także ryzykiem inwestowaniem zasobów przez mężczyznę w nieswoje dziecko (Pham, Barbaro i Shackelford, 2014). Zazdrość zatem jest mechanizmem psychicznym ukształtowanym ewolucyjnie po to, aby nie dopuścić do powstania takich kosztów dla związku. Zazdrość, która się pojawia, gdy docierają sygnały o możliwej lub faktycznej niewierności, wyzwała zachowania, których funkcją utrzymanie partnera w związku (Shackelford, Goetz i Buss, 2005). Taktyki utrzymania partnera są więc de facto taktykami zazdrości, mającymi na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zdrady. Wykazano np., że mężczyźni nasilają stosowanie taktyk w sytuacji, gdy pojawia się sytuacja niosąca zwiększenie ryzyka rywalizacji nasienia (Goetz i in., 2005). Rywalizacja nasienia to mechanizm wynikający z tego, że kobieta może być zapłodniona nie tylko przez oficjalnego partnera, ale w efekcie zdrady, przez jego rywala. Mężczyźni, aby zmniejszyć ryzyko zapłodnienia przez rywala stosują różnorodne mechanizmy, także i fizjologiczne. Na przykład Baker i Bellis (1993) stwierdzili w sławnym badaniu, że gdy pary spędzały ze sobą mało czasu od ostatniego stosunku seksualnego (a więc zwiększa się ryzyko pojawienia rywala), to w czasie następnego stosunku mężczyzna wytwarza więcej nasienia (aby „pokonać” nasienie potencjalnego rywala).

Buss (1988; zob. też Buss i Shackelford, 1997) skategoryzował zachowania tego typu w 19 taktyk, przydzielonych do dwóch obszerniejszych kategorii: manipulacji interseksualnej (skierowanej na partnera) oraz manipulacji intraseksualnej (skierowanej na potencjalnego rywala tej samej płci) (zob. tabela 1).

Tabela 1a. Taktyki utrzymania partnera

Taktyka	Przykład (wersja dla kobiet)
Manipulacje interseksualne (<i>Intersexual manipulations</i>)	
1. Czułość (<i>Vigilance</i>)	„Czytał jej osobistą pocztę”
2. Ukrywanie Partnera (<i>Concealment of mate</i>)	„Nie brał jej na przyjęcia, gdzie mogli być inni mężczyźni”
3. Monopolizacja Czasu Partnera (<i>Monopolize mate's time</i>)	„Spędzał cały swój wolny czas z nią, tak że nie miała okazji spotkać kogoś innego”
4. Zagrożenie zdradą (<i>Threaten infidelity</i>)	„Flirtował z inną kobietą „na jej oczach”
5. Karanie Groźby Zdrady (<i>Punish mate's threat to infidelity</i>)	„Stawał się zły, gdy zbyt dużo flirtowała”
6. Manipulacja Emocjonalna (<i>Emotional manipulation</i>)	„Płakał, gdy powiedziała, że mogłaby być z kimś innym”
7. Manipulacja Zaangażowaniem (<i>Commitment manipulation</i>)	„Zapłodnił ją, aby z nim została”

Tabela 1b. Taktyki utrzymania partnera (cd.)

Taktyka	Przykład (wersja dla kobiet)
Manipulacje interseksualne (<i>Intersexual manipulations</i>)	
8. Pomniejszanie Wartości Rywali (<i>Derogation of competitors</i>)	„Wyśmiewał jego wygląd”
9. Prezentowanie Zasobów (<i>Resource display</i>)	„Wydawał na nią dużo pieniędzy”
10. Zachęty Seksualne (<i>Sexual inducements</i>)	„Ulegał jej seksualnym prośbom”
11. Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego (<i>Enhancing physical appearance</i>)	„Dbał o swoją twarz”
12. Miłość i Opieka (<i>Love and caring</i>)	„Mówił, że ją kocha”
13. Podporządkowanie I autodewaluacja (<i>Submission and debasement</i>)	„Powiedział, że może dla niej się zmienić”
Manipulacje intraseksualne (<i>Intrasexual manipulations</i>)	
14. Werbalne Sygnały Posiadania (<i>Verbal signals of possession</i>)	„Przedstawił ją jako swoją dziewczyną (kobietę, małżonkę itd.)”
15. Fizyczne Sygnały Posiadania (<i>Physical signals of possession</i>)	„Trzymał jej rękę, gdy inni mężczyźni byli w pobliżu”
16. Zaborcza Ornamentacja (<i>Possesive ornamentation</i>)	„Prosił ją, aby włożyła ubrała pierścionek od niego”
17. Pomniejszanie Wartości Partnera przed Rywalami (<i>Derogation of mate to competitors</i>)	„Powiedział innym mężczyznom, że ona nie jest miłą osobą”
18. Groźby Intraseksualne (<i>Intrasexual threats</i>)	„Krzyknął na mężczyznę, który spojrzał na nią”
19. Otwarta Przemoc wobec Rywala (<i>Violence</i>)	„Uderzył mężczyznę, gdy ten „przystawiał się” do niej”

Później dokonano dodatkowego podziału na 5 kategorii taktyk (Shackelford i in., 2005):

1. Bezpośrednia Ochrona (*Direct guarding*); taktyki: 1, 2, 3.
2. Intraseksualna Negatywna Motywacja (*Intersexual negative inducements*); taktyki: 4, 5, 6, 7, 8.
3. Pozytywna Motywacja (*Positive inducements*); taktyki: 9, 10, 11, 12, 13.
4. Publiczne Sygnały Posiadania (*Public signals of possession*); taktyki: 14, 15, 16.
5. Intraseksualna Negatywna Motywacja (*Intrasexual negative inducements*); taktyki: 17, 18, 19.

Do badania taktyk służy Inwentarz Taktyk Utrzymania Partnera (*Mate Retention Inventory, MRI*). Z badań wynika m.in. (zob. Buss, 2002a), że żonaci mężczyźni nasilają stosowanie taktyk w szczególności w sytuacji, gdy partnerka jest młoda oraz atrakcyjna fizycznie, natomiast zameżne kobiety, gdy partner ma dobry zawód, wysokie zarobki

i status społeczny; mężczyźni są skłonni raczej do używania taktyk związanych z prezentowaniem zasobów swojej partnerce, groźbami oraz przemocą skierowaną na rywala, kobiety zaś odwołują się do prezentowania atrakcyjności fizycznej oraz świadomego wyzwalania zazdrości. W innych badaniach z użyciem MRI (de Miguel i Buss, 2011), na próbie hiszpańskiej (N = 892), wykazano także, że mężczyźni częściej niż kobiety stosują podporządkowanie i autodewaluację. Ponieważ wynik ten nie jest przewidywalny przez teorię ewolucyjną, autorzy badań przypuszczają, że jest to desperacka taktyka stosowana przez niektórych mężczyzn w sytuacji rychłego końca związku. W cytowanych badaniach ważną zmienną stosowania taktyk okazał także poziom zaangażowania w związek. Stwierdzono, że osoby o wyższym poziomie zaangażowania mają tendencję do podkreślania swojej powierzchowności, miłości oraz werbalnych sygnałów posiadania, te o niższym poziomie zaangażowania – do wywoływania zazdrości. Badano również związek między socjoseksualnością a taktykami utrzymania partnera w związku długotrwałym (N = 191 par, średnia trwania związku 37,72 miesięcy, *SD* = 30,45) w kontekście stosowania taktyk przez kobietę lub mężczyznę w zależności od orientacji socjoseksualnej partnerki lub partnera (Kardum i in., 2006). Orientację socjoseksualną traktowano jako wskaźnik ryzyka zdrady przez partnera. Na poziomie konkretnych taktyk wykazano, że męska socjoseksualność (wyższe ryzyko zdrady) jest pozytywnie skorelowana ze stosowaniem przez partnerki takich taktyk jak: groźba zdrady, karanie groźby zdrady, pomniejszanie wartości rywala, zachęty seksualne, groźba intraseksualna. W przypadku kobiet, ich socjoseksualność (wyższe ryzyko zdrady) jest skorelowana pozytywnie ze stosowaniem przez ich partnerów takich taktyk jak: Groźba Zdrady, Karanie Groźby Zdrady, Zachęty Seksualne, Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego, Werbalne Sygnały Posiadania, Groźba Intraseksualna, Przemoc Wobec Rywala. Jak więc można zauważyć, niektóre taktyki utrzymania partnera są typowe dla obu płci, niektóre zaś specyficzne dla kobiet i mężczyzn.

W cytowanych badaniach nie koncentrowano się jednak na zależności między orientacją socjoseksualną badanych a stosowaniem przez nich taktyk utrzymania partnera, dlatego też postanowiliśmy to zrobić w naszych badaniach. Ponadto posłużyliśmy się zmodyfikowaną wersją SOI (SOI-R), która oprócz wyniku ogólnego pozwala ocenić orientację socjoseksualną w trzech szczegółowych aspektach.

3. Badania własne

Celem naszych badań była próba odpowiedzi na pytanie czy istnieje zależność pomiędzy orientacją socjoseksualną badanych osób a stosowaniem przez nie określonych technik utrzymania partnera w związku oraz czy istnieje zróżnicowanie w tym zakresie ze względu na płeć. Na wyższym poziomie ogólności są to pytania o to, czy określone taktyki utrzymania partnera są istotnymi i charakterystycznymi wyróżnikami strategii reprodukcyjnych kobiet i mężczyzn.

3.1. Osoby badane i zastosowane metody

Osoby badane

W badaniu wzięło udział 267 osób (147 kobiet i 120 mężczyzn). Badani byli pracownikami olsztyńskich firm. Wszyscy badani wyrazili zgodę na udział w badaniu i mogli je przerwać w dowolnym momencie. Średnia wieku w badanej grupie $M = 37,85$ ($SD = 9,74$). Różnice między kobietami i mężczyznami w zakresie zmiennej Wiek są statystycznie nieistotne: $M_k = 37,26$, $SD = 0,76$, $M_m = 38,58$, $SD = 0,94$, $F(1, 265) = 1,194$, $p = 0, 276$. Średni czas trwania związku wyniósł 13,66 ($SD = 8,8$), różnice w zakresie tej zmiennej między płciami statystycznie nieistotne: $M_k = 14,23$, $SD = 9,2$, $M_m = 12,98$, $SD = 8,3$, $F(1, 265) = 1,311$, $p = 0,253$. Średnia liczba dzieci a w badanej grupie = 1,35, ($SD = 0, 97$), różnice między płciami w zakresie tej zmiennej statystycznie nieistotne: $M_k = 1,42$, $SD = 0,95$, $M_m = 1,27$, $SD = 0,99$, $F(1, 265) = 1,69$, $p = 0, 195$. W badanej grupie przeważały osoby z wykształceniem wyższym i średnim (tab. 2). 84 spośród kobiet deklaroowało wykształcenie wyższe, zaś deklarację taką podało 42 mężczyzn; w przypadku wykształcenia średniego odpowiednio: 48 i 53. Sześć osób nie podało wykształcenia.

Tabela 2. Rozkład wykształcenia w badanej grupie (N = 267)

Wykształcenie	Częstość	Procent
podstawowe	1	0,4
gimnazjalne	2	0,7
zawodowe	31	11,6
średnie	101	37,8
wyższe	126	47,2
Ogółem	261	97,8
Braki danych	6	2,2
Ogółem	267	100,0

Procedura

Badani otrzymali następującą instrukcję:

Otrzymaasz zestaw kilku ankiet do wypełnienia. Prosimy o ich rzetelne wypełnienie. Badania są anonimowe. Celem badania jest sprawdzenie jak postawa socjoseksualna może wpływać na występowanie pewnych zachowań wobec życiowego partnera/ partnerki.

Badani zostali poproszeni o podanie następujących danych: wiek, płeć, wykształcenie, czas trwania związku, liczbę dzieci.

W celu zwiększenia poziomu anonimowości zestawu podawano w kopertach, do których badani wkładali zestawy po ich wypełnieniu i zaklejali. Po przeprowadzeniu badania udzielono odpowiedzi na pytania ze strony badanych.

Badanie uzyskało akceptację Komisji Etyki do spraw Badań Naukowych przy Wydziale Psychologii UTH. Do analizy statystycznej użyto pakietu statystycznego SPSS 21.

Narzędzia

Kwestionariusz Orientacji Socjoseksualnej – wersja zmodyfikowana (SOI-R, Sociosexuality Orientation Inventory – Revised; Penke i Asendorpf, 2008). SOI-R składa się z 9 pozycji i służy do pomiaru orientacji w kierunku związków krótkotrwałych vs. długotrwałych. Odpowiedzi na pytania 1-3 znajdują się na skali ilościowej od 0 do 20. Odpowiedzi na pytania 4-6 dotyczą postawy wobec seksu i znajdują się na skali od 1 – bardzo się nie zgadzam do 9 – bardzo się zgadzam. Odpowiedzi 7-9 dotyczą częstości zachowania 1- nigdy do 9 – w zasadzie każdego dnia. SOI-R oprócz wyniku ogólnego (tutaj kodowanego jako SOI-R) umożliwia także określenie wyników osoby badanej w zakresie trzech podskali: podskali zachowania socjoseksualnego (*sociosexual behavior*, SOI-R B pyt 1-3), postawy socjoseksualnej (*sociosexual attitude*, SOI-R A pyt 4-6), pożądania socjoseksualnego (*sociosexual desire*, SOI-RD pyt 7-9). Wymiar zachowania seksualnego odnosi się do realnego zachowania związanego z podejmowaniem niezobowiązującego seksu; postawa – to ewaluatywny aspekt tendencji do seksu bez zobowiązań, moralne odczucia w związku z tym, jak i ocena bliskości emocjonalnej w takich sytuacjach; wymiar pożądania odnosi się do wielkości popędu seksualnego, seksualnego pobudzenia. Wyniki wysokie świadczą o orientacji nierestrykcyjnej, niskie – orientacji restrykcyjnej. Właściwości psychometryczne SOI-R są nawet lepsze niż SOI (np. wyższe wskaźniki rzetelności α Cronbacha). Wskaźnik α Cronbacha w naszym badaniu wyniósł dla całego kwestionariusza 0,853, zaś w podskalach: zachowanie socjoseksualnej 0,792 postawa socjoseksualna 0,562 pożądanie socjoseksualne 0,910.

Inwentarz Taktyk Utrzymania Partnera – wersja skrócona (Mate Retention Inventory-Short Form, MRI-SF; Buss, Shackelford i McKibbin, 2008). Inwentarz jest narzędziem służącym do zidentyfikowania zachowań służących utrzymaniu partnera/ki w związku. Wersja skrócona zawiera 38 pytań (pierwotna wersja zawiera 104 pytania), które zostały przyporządkowane 19 taktykom szczegółowym, 5 pośrednim oraz dwóm głównym. Odpowiedzi, których udzielają osoby badane znajdują się na skali od 0 do 3 (0 = *zachowanie nigdy nie wystąpiło*; 3 = *zachowanie występowało często*). Wskaźnik alfa Cronbacha w naszym badaniu dla całości = 0,916.

4. Wyniki

Płeć a taktyki utrzymania partnera. W pierwszym kroku analizy statystycznej badaliśmy różnice płciowe w zakresie częstości stosowania taktyk utrzymania partnera. W tym celu porównaliśmy ze sobą średnie wyniki kobiet i mężczyzn w Skróconej Wersji Inwentarza Taktyk Utrzymania Partnera MRI-SF. Istotność różnic testowaliśmy korzystając z testu *t*-Studenta. Dane na ten temat przedstawione zostały w tabeli 3.

Tabela 3. Różnice między kobietami a mężczyznami w zakresie częstości stosowania taktyk utrzymania partnera

Taktyki utrzymania partner	Płeć	N	M	SD	t	p
Czułość	Kobiety	147	1,51	1,32	2,135	0,034
	Mężczyźni	120	1,15	1,42		
Ukrywanie Partnera	Kobiety	147	0,91	1,40	-1,151	0,251
	Mężczyźni	120	1,11	1,45		
Monopolizacja Czasu Partnera	Kobiety	147	1,51	1,43	-1,256	0,210
	Mężczyźni	120	1,74	1,53		
Zagrożenie Zdradą	Kobiety	147	1,35	1,62	0,052	0,959
	Mężczyźni	120	1,34	1,71		
Karanie Groźby Zdrady	Kobiety	147	2,11	1,68	-0,221	0,825
	Mężczyźni	120	2,15	1,62		
Manipulacja Emocjonalna	Kobiety	147	3,25	1,55	-2,342	0,020
	Mężczyźni	120	3,70	1,54		
Manipulacja Zaangażowaniem	Kobiety	147	1,30	1,46	-6,312	0,000
	Mężczyźni	120	2,47	1,57		
Pomniejszanie Wartości Rywali	Kobiety	147	1,99	1,36	2,650	0,009
	Mężczyźni	120	1,53	1,46		
Prezentowanie Zasobów	Kobiety	147	2,89	1,48	-2,995	0,003
	Mężczyźni	120	3,41	1,32		
Zachęty Seksualne	Kobiety	147	4,09	1,39	-4,105	0,000
	Mężczyźni	120	4,74	1,13		
Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego	Kobiety	147	3,49	1,55	2,219	0,027
	Mężczyźni	120	3,07	1,48		
Miłość i Opieka	Kobiety	147	3,68	1,37	-2,942	0,004
	Mężczyźni	120	4,14	1,14		
Podporządkowanie się i Autodewaluacja	Kobiety	147	2,95	1,26	-3,853	0,000
	Mężczyźni	120	3,51	1,08		
Wербalne Sygnały Posiadania	Kobiety	147	2,79	1,44	-1,122	0,263
	Mężczyźni	120	2,99	1,56		
Fizyczne Sygnały Posiadania	Kobiety	147	2,42	1,53	-3,109	0,002
	Mężczyźni	120	2,98	1,39		
Zaborcza Ornamentacja	Kobiety	147	0,97	1,46	-3,437	0,001
	Mężczyźni	120	1,59	1,45		
Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami	Kobiety	147	1,03	1,44	0,455	0,650
	Mężczyźni	120	0,95	1,43		
Groźby Intrasexualne	Kobiety	147	1,38	1,68	-2,471	0,014
	Mężczyźni	120	1,90	1,77		
Otwarta Przemoc Wobec Rywala	Kobiety	147	0,62	1,42	-1,031	0,304
	Mężczyźni	120	0,81	1,62		
	Mężczyźni	120	11,22	6,65		

Statystycznie istotne różnice zaznaczono pogrubieniem wyniku p

Na ich podstawie można stwierdzić, że mężczyźni uzyskali istotnie wyższe wyniki w odniesieniu do następujących taktyk: Manipulacja Emocjonalna ($t = 2,342$; $p = 0,020$), Manipulacja Zaangażowaniem ($t = 6,312$; $p = 0,000$), Prezentowanie Zasobów ($t = 2,995$; $p = 0,003$), Miłość i Opieka ($t = 2,942$; $p = 0,004$), Podporządkowanie się i Autodewaluacja ($t = 3,853$; $p = 0,001$), Fizyczne Sygnały Posiadania ($t = 3,109$; $p = 0,002$), Zaborcza Ornamentacja ($t = 3,437$; $p = 0,001$) i Groźby Intraseksualne ($t = 2,471$; $p = 0,014$). Z kolei kobiety uzyskały istotnie wyższe wyniki w tylko trzech taktykach: Czujność ($t = 2,135$; $p = 0,034$), Pomniejszanie Wartości Rywali ($t = 2,650$; $p < 0,009$) i Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego ($t = 2,219$; $p = 0,027$). Oznacza to, że mężczyźni w związkach długotrwałych istotnie częściej niż kobiety stosują różnorodne taktyki a polegające m.in. na: podkreśleniu wartości i znaczenia partnerki w ich życiu, namawianiu jej do sformalizowania związku, kupowaniu partnerce drogich prezentów i okazywaniu jej troski i uczucia, spełnianiu życzeń partnerki i podporządkowywaniu się jej decyzjom, nieodstępowaniu partnerki i obejmowaniu jej szczególnie w sytuacjach ekspozycji społecznej, oznaczaniu partnerki przedmiotami (np. biżuterią, własnym zdjęciem), które symbolicznie świadczą o jej przynależności do niego, zniechęcaniu innych mężczyzn do zbliżania się do partnerki za pomocą „zimnych spojrzeń” i innych podobnych gestów. Natomiast kobiety w związkach długotrwałych generalnie rzadziej niż mężczyźni stosują taktyki utrzymania partnera, a te, które stosują polegają na nadmiernym kontrolowaniu partnera i przeglądaniu jego rzeczy (telefonu, torby, komputera), wskazywaniu na wady i krytykowaniu innych kobiet oraz na podejmowaniu działań zmierzających do poprawienia własnej atrakcyjności fizycznej w oczach partnera.

Plać a orientacja socjoseksualna. Kolejnym celem podjętych przez nas analiz statystycznych było ustalenie różnic płciowych w zakresie orientacji socjoseksualnej. Również i w tym przypadku zastosowano test istotności różnic *t-Studenta*, którego współczynniki dla porównań średnich wyników kobiet i mężczyzn w Zmodyfikowanej Wersji Kwestionariusza Orientacji Socjoseksualnej SOI-R przedstawiono w tabeli 4. Na ich podstawie można stwierdzić, że istotnie wyższe wyniki we wszystkich podskalach SOI-R uzyskiwali mężczyźni. Współczynniki istotności różnic *t* wahają się od 5,031 dla podskali SOI-R A do 6,939 dla ogólnego wyniku w kwestionariuszu SOI-R, a poziomy istotności *p* w każdym przypadku są mniejsze od 0,001. Oznacza to, że mężczyźni są w istotnie większym stopniu zorientowani na związki krótkotrwałe, co znajduje wyraz w trzech aspektach orientacji socjoseksualnej.

Tabela 4a. Różnice między kobietami a mężczyznami w zakresie orientacji socjoseksualnej

Orientacja socjoseksualna	Płeć	N	M	SD	t	p
SOI-R B	Kobiety	147	4,84	2,40	-6,054	0,000
	Mężczyźni	120	7,69	5,05		
SOI-R A	Kobiety	147	9,43	5,24	-5,031	0,000
	Mężczyźni	120	13,00	6,33		

Tabela 4b. Różnice między kobietami a mężczyznami w zakresie orientacji socjoseksualnej

Orientacja socjoseksualna	Płeć	N	M	SD	t	p
SOI-R D	Kobiety	147	5,66	3,44	-6,416	0,000
	Mężczyźni	120	9,52	6,22		
SOI-R	Kobiety	147	19,93	9,25	-6,939	0,000

SOI-R B – podskala mierząca komponent behawioralny orientacji socjoseksualnej, SOI-R A – podskala mierząca aspekt poznawczy (postawę wobec niezobowiązującego seksu) orientacji socjoseksualnej, SOI-R D podskala mierząca komponent seksualnego pożądania, SOI-R – wynik ogólny w Zmodyfikowanej Wersji Kwestionariusza Orientacji Socjoseksualnej

Po pierwsze, mężczyźni wykazują silniejszą tendencję do podejmowania większej ilości zachowań seksualnych bez zamiaru angażowania się w długotrwały związek (komponent behawioralny), po drugie, są w większym stopniu przekonani, że silne emocjonalne zaangażowanie w relację z partnerem nie jest warunkiem koniecznym do podejmowania zachowań seksualnych (komponent poznawczy/postawa), i po trzecie, częściej i łatwiej doświadczają pobudzenia seksualnego (seksualne pożądanie).

Taktyki utrzymania partnera i orientacja socjoseksualna a inne zmienne demograficzne. Interesowało nas również ustalenie czy taktyki utrzymania partnera i orientacja socjoseksualną zależą od takich zmiennych demograficznych jak wiek osoby badanej, wiek partnera/ partnerki, czas trwania związku i liczba posiadanego potomstwa. Aby ten cel osiągnąć skorelowaliśmy ze sobą dane dotyczące interesujących nas zmiennych.

Analiza współczynników korelacji *r*-Pearsona przedstawionych w tabeli 5 (grupa kobiet) i tabeli 6 (grupa mężczyzn) pozwala stwierdzić, że niezależnie od płci osób badanych taktyki utrzymania partnera z wybranymi przez nas zmiennymi demograficznymi korelują ujemnie, oraz że ilość istotnych statystycznie korelacji jest zdecydowanie większa w grupie kobiet niż mężczyzn. Oznacza to, że zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn częstość stosowania taktyk utrzymania partnera zmniejsza się wraz ze wzrostem wieku własnego i wieku partnera/ partnerki, czasem trwania związku oraz liczbą posiadanego potomstwa. Jednak wpływ tych zmiennych na częstość stosowania taktyk utrzymania partnerki w przypadku mężczyzn jest wyraźnie słabszy.

W grupie kobiet większość taktyk z MRI-SF koreluje ujemnie ze wszystkimi wybranymi przez nas zmiennymi demograficznymi. Taktyka Monopolizacja Czasu Partnera oraz taktyka Zaborcza Ornamentacja nie korelują istotnie jedynie z liczbą posiadanego potomstwa.

Tabela 5. Taktyki utrzymania partnera i orientacja socjoseksualna a wiek osób badanych, wiek ich partnerów, długość trwania związku i liczba posiadanego potomstwa w grupie kobiet (N=147)

Taktyki	Wiek osoby badanej	Wiek partnera	Czas trwania związku	Liczba dzieci
Czujność	-,355**	-,337**	-,297**	-,210**
Ukrywanie Partnera	-,135	-,085	-,152*	-,09
Monopolizacja Czasu Partnera	-,309**	-,316**	-,287**	-,094
Zagrożenie Zdradą	-,306**	-,236**	-,330**	-,178*
Karanie Groźby Zdrady	-,328**	-,261**	-,280**	-,188*
Manipulacja Emocjonalna	-,307**	-,268**	-,174*	-,299**
Manipulacja Zaangażowaniem	-,349**	-,262**	-,327**	-,238**
Pomniejszanie Wartości Rywali	-,144*	-,028	-,142*	-,137*
Prezentowanie Zasobów	-,296**	-,244**	-,286**	-,279**
Zachęty Seksualne	-,178*	-,165*	-,089	-,125
Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego	-,300**	-,253**	-,234**	-,238**
Miłość i Opieka	-,184*	-,097	-,119	-,147*
Podporządkowanie się i Autodewaluacja	,010	,018	,057	,035
Werbalne Sygnały Posiadania	-,367**	-,335**	-,344**	-,219**
Fizyczne Sygnały Posiadania	-,284**	-,287**	-,271**	-,164*
Zaborcza Ornamentacja	-,267**	-,192*	-,269**	-,117
Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami	-,125	-,057	-,132	-,047
Groźby Intraseksualne	-,351**	-,269**	-,328**	-,271**
Otwarta Przemoc Wobec Rywala	-,310**	-,239**	-,302**	-,224**
SOI-R B	-,176*	-,074	-,232**	-,219**
SOI-R A	-,229**	-,106	-,266**	-,201**
SOI-R D	-,167*	-,032	-,178*	-,125
SOI-R	-,238**	-,091	-,277**	-,217**

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Taktyka Zachęty Seksualne koreluje ujemnie z wiekiem własnym i wiekiem partnera, a taktyka Miłość i Opieka z wiekiem osoby badanej i liczbą posiadanego potomstwa. Taktyka Ukrywanie Partnera koreluje istotnie ujemnie wyłącznie z czasem trwania związku.

W grupie mężczyzn tylko cztery taktyki (Czujność, Karanie Groźby Zdrady, Fizyczne Sygnały Posiadania oraz Groźby Intraseksualne) korelują istotnie ujemnie ze wszystkimi wyróżnionymi zmiennymi demograficznymi. Natomiast w przypadku taktyk: Manipulacja Emocjonalna, Pomniejszanie Wartości Rywali, Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego oraz

Werbalne Sygnały Posiadania nie zarejestrowano istotnych korelacji jedynie z czasem trwania związku.

Tabela 6. Taktyki utrzymania partnera i orientacja socjoseksualna a wiek osób badanych, wiek ich partnerów, długość trwania związku i liczba posiadanego potomstwa w grupie mężczyzn (N=120)

Taktyki	Wiek osoby badanej	Wiek partnera	Czas trwania związku	Liczba dzieci
Czułość	-,240**	-,303**	-,158*	-,318**
Ukrywanie Partnera	-,017	-,104	-,033	-,200*
Monopolizacja Czasu Partnera	-,056	-,108	,004	-,265**
Zagrożenie-Zdradą	-,133	-,201*	-,090	-,257**
Karanie Groźby Zdrady	-,199*	-,249**	-,184*	-,307**
Manipulacja Emocjonalna	-,252**	-,284**	-,111	-,222**
Manipulacja Zaangażowaniem	-,123	-,165*	-,110	-,112
Pomniejszanie Wartości Rywali	-,183*	-,252**	-,117	-,275**
Prezentowanie Zasobów	-,090	-,115	-,144	-,185*
Zachęty Seksualne	-,174*	-,180*	-,130	-,149
Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego	-,271**	-,252**	-,110	-,184*
Miłość i Opieka	-,082	-,132	-,023	-,139
Podporządkowanie się i Autodewalucja	,072	-,008	-,005	-,103
Werbalne Sygnały Posiadania	-,200*	-,236**	-,150	-,249**
Fizyczne Sygnały Posiadania	-,245**	-,263**	-,207*	-,289**
Zaborcza ornamentacja	-,049	-,085	-,073	-,102
Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami	-,069	-,112	-,104	-,191*
Groźby Intraseksualne	-,294**	-,352**	-,230**	-,253**
Otwarta Przemoc Wobec Rywala	-,132	-,174*	-,132	-,224**
SOIR_Behavior	-,152*	-,167*	-,104	,086
SOIR_Attitude	-,122	-,089	-,013	,008
SOIR_Desire	-,171*	-,147	-,080	,058
SOIR_OG	-,177*	-,158*	-,075	,057

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Wydaje się, że ta zmienna demograficzna ma najmniejszy wpływ na częstość stosowania taktyk utrzymania partnera. Ukrywanie Partnera, Monopolizacja Czasu Partnera i Pomniejszanie Wartości Partnera przed Rywalami to taktyki, które korelują istotnie ujemnie wyłącznie z ilością posiadanego potomstwa, a Zagrożenie Zdradą korelowało istotnie ujemnie zarówno z wiekiem partnerki, jak i ilością posiadanego potomstwa.

Jeśli chodzi o związki wyróżnionych zmiennych demograficznych z orientacją socjoseksualną, to i w tym przypadku kierunek wszystkich istotnych statystycznie korelacji jest ujemny. W grupie kobiet jedynie wiek partnera nie wiąże się w sposób istotny ani z wynikiem ogólnym kwestionariusza SOI-R, ani z żadną z jego skal. Natomiast w grupie mężczyzn wynik ogólny i skala SOI-R B wiążą się istotnie ujemnie z wiekiem własnym i wiekiem partnerki, a skala SOI-R D koreluje istotnie ujemnie jedynie z wiekiem własnym. Wyniki te świadczą o tym, że niezależnie od płci skłonność do nierestrykcyjnej orientacji socjoseksualnej spada wraz z wiekiem (zarówno własnym jak i partnera), a w przypadku kobiet również wraz ze wzrostem ilości posiadanego potomstwa.

Orientacja socjoseksualna a taktyki utrzymania partnera. Mając na uwadze przesłanki teoretyczne (odmienne dla kobiet i mężczyzn strategie osiągania sukcesu reprodukcyjnego), a także ujawnione przez nas różnice płciowe w zakresie orientacji socjoseksualnej i taktyk utrzymania partnera, szukaliśmy związków między tymi zmiennymi oddzielnie w grupie kobiet i mężczyzn. Aby ten cel osiągnąć posłużyliśmy się testem korelacji *r*-Pearsona, którego współczynniki zawierają tabela 7 i 8.

W grupie mężczyzn, istotne statystycznie korelacje zarejestrowaliśmy jedynie w przypadku taktyki Pomniejszanie Wartości Rywali. Koreluje ona dodatnio z poznawczym aspektem orientacji socjoseksualnej ($r = 0,201$; $p < 0,05$) oraz z wynikiem ogólnym kwestionariusza SOI-R ($r = 0,153$; $p < 0,05$). A to oznacza, że im większą skłonnością do związków przelotnych odznacza się mężczyzna będący w związku trwałym, tym częściej stosuje taktykę utrzymania partnerki polegającą na krytykowaniu mężczyzn, ocenianych jako potencjalni rywale seksualni.

Tabela 7a. Związki orientacji socjoseksualnej z taktykami utrzymania partnera w grupie mężczyzn (N=120)

Taktyki	SOI-R B	SOI-R A	SOI-R D	SOI-R
Czułość	,028	,081	,074	,076
Ukrywanie Partnera	,030	-,038	-,120	-,056
Monopolizacja Czasu Partnera	-,083	-,033	-,121	-,094
Zagrożenie Zdradą	-,003	,055	,082	,057
Karanie Groźby Zdrady	-,058	,080	-,008	,011
Manipulacja Emocjonalna	-,083	,058	-,014	-,010
Manipulacja Zaangażowaniem	,019	,071	-,065	,010
Pomniejszanie Wartości Rywali	,077	,201*	,096	,153*
Prezentowanie Zasobów	,094	,022	,019	,050
Zachęty Seksualne	,037	,044	-,041	,014
Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego	,059	,108	,144	,127
Miłość i Opieka	,027	,092	,063	,075
Podporządkowanie się i Autodewaluacja	-,104	-,086	-,082	-,107
Werbalne Sygnały Posiadania	,015	-,029	-,075	-,039

Tabela 7b. Związki orientacji socjoseksualnej z taktykami utrzymania partnera w grupie mężczyzn (N=120)

Taktyki	SOI-R B	SOI-R A	SOI-R D	SOI-R
Fizyczne Sygnały Posiadania	-,026	-,054	,000	-,032
Zaborcza ornamentacja	-,058	-,040	-,062	-,063
Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami	-,049	-,036	-,119	-,082
Groźby Intrasexualne	-,003	-,019	,046	,011
Otwarta Przemoc Wobec Rywala	-,044	-,030	-,120	-,079

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

W grupie kobiet ujawniło się zdecydowanie więcej istotnych statystycznie zależności. Ogólny wynik kwestionariusza SOI-R korelował dodatnio takimi taktykami, jak: Zagrożenie Zdradą ($r = 0,271$; $p < 0,01$), Karanie Groźby Zdrady ($r = 0,232$; $p < 0,01$), Manipulacja Zaangażowaniem ($r = 0,209$; $p < 0,01$), Pomniejszanie Wartości Rywali ($r = 0,284$; $p < 0,01$), Prezentowanie Zasobów ($r = 0,218$; $p < 0,01$), Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami ($r = 0,198$; $p < 0,01$) i Groźby Intrasexualne ($r = 0,231$; $p < 0,01$). Oznacza to, że im większą skłonnością do związków przelotnych charakteryzuje się kobieta, będąca w związku trwałym, tym częściej stosuje taktyki polegające na obdarowywaniu go cennymi prezentami, na wzbudzaniu w nim zazdrości i okazywaniu złości, gdy spoufala się z innymi kobietami, na przedstawianiu go w niekorzystnym świetle w oczach rywalek i nakłanianiu go do głębszego zaangażowania w związek, na odstraszeniu potencjalnych rywalek i wytykaniu ich wad. Natomiast z taktyką Podporządkowanie się i Autodewaluacja wynik ogólny SOI-R korelował ujemnie ($r = -0,166$; $p < 0,01$), co sugeruje, że kobiety o większej skłonności do związków krótkotrwałych są raczej dominujące, pewne siebie i mniej skłonne do podzielenia poglądów partnera.

Tabela 8a. Związki orientacji socjoseksualnej z taktykami utrzymania partnera w grupie kobiet (N=147)

Taktyki	SOI-R B	SOI-R A	SOI-R D	SOI-R
Czułość	,068	,046	,074	,071
Ukrywanie Partnera	-,035	,111	,054	,074
Monopolizacja Czasu Partnera	-,039	,059	,010	,027
Zagrożenie Zdradą	,151*	,209**	,304**	,271**
Karanie Groźby Zdrady	,126	,161*	,289**	,232**
Manipulacja Emocjonalna	,094	-,090	-,080	-,056
Manipulacja Zaangażowaniem	,181*	,237**	,075	,209**
Pomniejszanie Wartości Rywali	,211**	,243**	,246**	,284**
Prezentowanie Zasobów	,145*	,225**	,143*	,218**
Zachęty Seksualne	,113	-,076	,055	,007
Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego	,075	,029	,164*	,097

Tabela 8b. Związki orientacji socjoseksualnej z taktykami utrzymania partnera w grupie kobiet (N=147)

Taktyki	SOI-R B	SOI-R A	SOI-R D	SOI-R
Miłość i Opieka	,101	-,021	,033	,026
Podporządkowanie się i Autodewaluacja	-,114	-,138*	-,157*	-,166*
Wербalne Sygnały Posiadania	,097	,101	,065	,107
Fizyczne Sygnały Posiadania	-,042	,028	-0,06	-,017
Zaborcza ornamentacja	-,053	,112	,101	,087
Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami	,040	,199**	,201**	,198**
Groźby Intraseksualne	,115	,225**	,196**	,231**
Otwarta Przemoc Wobec Rywala	-,038	,194**	-,047	,083

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Ponadto taktyki Zagrożenie Zdradą, Pomniejszanie Wartości Rywali i Prezentowanie Zasobów korelowały istotnie dodatnio ze wszystkimi trzema komponentami orientacji socjoseksualnej, to jest z liczbą przelotnych partnerów seksualny, pozytywną postawą wobec niezobowiązującego seksu i seksualnym pożądaniem. Taktyki Karanie Groźby Zdrady, Pomniejszanie Wartości Partnera Przed Rywalami i Groźby Intraseksualne korelowały istotnie dodatnio, a Podporządkowanie się i Autodewaluacja istotnie ujemnie – z pozytywną postawą wobec niezobowiązującego seksu i seksualnym pożądaniem. Taktyka Manipulacja Zaangażowaniem wiązała się istotnie dodatnio zarówno z deklarowaną liczbą partnerów przelotnych partnerów seksualnych, jak i pozytywną postawą wobec jednorazowego i niezobowiązującego seksu. Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego okazało się taktyką, która koreluje dodatnio wyłącznie z seksualnym pożądaniem, a taktyka Otwartej Przemocy Wobec Rywala – z pozytywną postawą wobec niezobowiązującego seksu.

Dyskusja

W prezentowanych badaniach wykazano, że mężczyźni stosują więcej technik utrzymania partnera niż kobiety i korzystają z nich częściej. Aaron Goetz i współpracownicy (2005) stwierdzili, że mężczyźni będący w związku z kobietami, które posiadają cechy zwiększające prawdopodobieństwo zdrady seksualnej (np. dużą atrakcyjność fizyczną), bardziej intensywnie chronią partnerkę przed ewentualnymi rywalami, stosując więcej taktyk utrzymania partnera. Wynika to z faktu, że koszty reprodukcyjne potencjalnej zdrady przez partnerkę są wyższe dla mężczyzn niż w przypadku zdrady kobiety przez mężczyznę (Buss, 1988). Chodzi tu między innymi o koszty związane z opieką nad nieswoim dzieckiem, koszty poniesione w związku ze zdobyciem partnerki i jej dotychczasowym utrzymanie przy sobie (czas, energia, zasoby materialne i koszty emocjonalne), a także stratę wynikającą z pozbawienia się okazji do związania z inną „lepszą” partnerką, zamiast tą zdradzającą.

Możliwe więc, że częstsze stosowanie taktyk przez mężczyzn udokumentowane w prezentowanych badaniach, ma związek właśnie z atrakcyjnością ich partnerek.

Mężczyźni stosowali częściej niż kobiety takie taktyki, jak: Prezentowanie Zasobów, Zachęty Seksualne, czy Groźby Intraseksualne. Wyniki te replikują rezultaty uzyskane w innych badaniach ewolucyjnych (Buss, 1988; Buss i Shackelford, 1997). Prezentowanie Zasobów jest taktyką odpowiadającą kobiecemu kryterium wyboru partnera. Status, zasoby materialne są ważnymi kryteriami wyboru mężczyzny do związku długotrwałego, tak więc prezentowanie zasobów przez mężczyzn jest naturalną odpowiedzią na taką preferencję kobietą. Nie przez przypadek więc, jak wykazują badania międzykulturowe (zob. Buss, 2013), mężczyźni bardziej niż kobiety wykazują dystres, gdy rywal przerasta ich w perspektywach finansowych czy zawodowych. Groźby Intraseksualne – kierowane do osób tej samej płci, rywali – są z kolei „twardą” taktyką stosowaną często w przypadku zazdrości seksualnej, prowadząc do przemocy wobec rywala, z zabójstwem włącznie (Buss, 2013; Buss i Shackelford, 1997). Zachęty Seksualne natomiast rozpatrywane są z perspektywy hipotezy rywalizacji nasienia. Zachęty Seksualne – pisze Goetz i jego współpracownicy (2005, s. 758) - mogą być interpretowane jako taktyka ułatwiająca zastąpienie własnym nasieniem spermy potencjalnego rywala w narządach rodnych kobiety.

Do twardych taktyk zaliczyć można także Zaborcza Ornamentacja, w którą mężczyźni stosowali częściej niż kobiety. Ta taktyka zmniejsza możliwość kontaktu między partnerką a potencjalnym rywalem. Twardość tej taktyki wynika z faktu, iż jest ona raczej formą męskiej zaborczości wyrażającą się w swoistym „znakowaniu” partnerki jako własności niż okazywania uczucia. Potwierdza to fakt, że nie stwierdzono korelacji między tą taktyką a taktyką Miłość i Opieka ($r = 0,080$, $p = 0,193$). Inaczej jest w przypadku taktyki Fizyczne Sygnały Posiadania, którą mężczyźni także stosują częściej niż kobiety - w tym przypadku stwierdzono korelację między nią a taktyką Miłość i Opieka ($r = 0,278$, $p < 0,001$), co sugeruje, że jest ona behawioralnym przejawem miłości.

Goetz i współpracownicy stwierdzili również, że w sytuacji zwiększonego ryzyka rywalizacji nasienia (miary zwiększonego prawdopodobieństwa niewierności kobiecej i zapłodnienia przez rywala) mężczyźni stosują następujące taktyki: Manipulacja Zaangażowaniem, Pokazywanie Zasobów, Zachęty Seksualne, Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego, Miłość i Opieka, Werbalne Sygnały Posiadania, Fizyczne Sygnały Posiadania, Zaborcza Ornamentacja, Groźba Intraseksualna. Warto podkreślić, że w naszych badaniach stwierdzono częstsze stosowanie taktyk przez mężczyzn w sześciu spośród tych dziewięciu – oprócz Manipulacji Zaangażowaniem, Zwiększaniem Atrakcyjności Fizycznej oraz Werbalnych Sygnałów Posiadania. Tak więc można przypuszczać, że zestaw taktyk wykryty w naszym badaniu częściej stosowanych przez mężczyzn stanowi właśnie adaptację do problemu kobiecej niewierności.

Stwierdziliśmy także, że mężczyźni częściej niż kobiety stosowali taktykę Podporządkowanie i Autodewaluację. Wynik ten, zaskakujący z perspektywy ewolucyjnej (spodziewać się można raczej dominacji), replikuje rezultaty badania Bussa i Shackelforda

(1997), a także wyniki badań na populacji hiszpańskiej (de Miguel i Buss, 2011) oraz chorwackiej (Kardum i in., 2006). Przy uwzględnieniu uzyskanego przez nas wyniku zależność tę można z pewną ostrożnością uznać za kulturowo uniwersalną. Adelia de Miguel i David Buss uważają, że jest to desperacka taktyka stosowana przez niektórych mężczyzn w sytuacji rychłego końca związku. Prawdopodobny jednak jest także i inny powód. Wykazano np., iż ta taktyka pozytywnie koreluje u mężczyzn i u kobiet ze skłonnością do przemocy wobec partnera (Shackelford i Goetz, 2006); nie jest to więc wbrew pozorom taktyka „łagodna”. Wykazano także, że w obrębie tzw. ciemnej triady składającej się z makiawelizmu, narcyzmu, psychopatii, koreluje ona pozytywnie z makiawelizmem (Jonason, Li i Buss, 2010). Zatem być może większa męska skłonność do tej taktyki związana jest z bardziej manipulacyjnym korzystaniem z niej w pewnych sytuacjach, albo/i w odniesieniu do kobiet szczególnie wrażliwych na sygnały męskiej submisji. Sygnały takie podwyższają kobiecą samoocenę, dzięki czemu mężczyźni uzyskują pewne korzyści, np. łatwiejszy dostęp seksualny, albo wygaszenie niektórych, niewygodnych dla nich taktyk utrzymania partnera (np. czujności).

W badaniach wykazano, że kobiety częściej niż mężczyźni korzystają z dwóch taktyk: Poprawianie Wyglądu Zewnętrznego oraz Pomniejszanie Wartości Rywalki. W odniesieniu do pierwszej z nich zreplikowano wyniki badań Bussa (Buss, 1988; Buss i Shackelford, 1997). W jego interpretacji ta taktyka stanowi odpowiedź na męskie kryteria wyboru partnerki koncentrujące się wokół urody kobiety jako wskaźnika zdrowia i płodności. Pomniejszanie Wartości Rywalki z kolei wydaje się taktyką będącą skutkiem rywalizacji o partnera między kobietami. Konkurencja wynikająca z doboru seksualnego działa przede wszystkim na poziomie rywalizacji obrębie płci męskiej, lecz jest ona także obecna u płci żeńskiej. Pomniejszanie Wartości Rywalki wydaje się taktyką wynikającą z tego właśnie mechanizmu. W związkach długotrwałych ma ona najprawdopodobniej i inny cel: wyprzedzające pomniejszanie zainteresowania kobietą, która mogłaby być alternatywną wybranką mężczyzny w związku pozamałżeńskim. Jak wykazano (Buss i Shackelford, 1997), mechanizm ten w związkach małżeńskich ma jednak ograniczenie – jest nią duża atrakcyjność fizyczna partnera, co podnosi jego wartość na „rynku matrymonialnym”. W takich warunkach odnotowano spadek częstości stosowania tej taktyki (a także innych) przez kobiety. Paradoks ten wyjaśniany jest tym, że czasem sukces reprodukcyjny kobiety jest większy, gdy godzi się na przeniesienie przez mężczyznę części zasobów na inne kobiety (jak w systemach poligynicznych) niż gdyby całkowicie z nich zrezygnowała.

Częstość stosowania taktyk utrzymania partnera przez kobiety i mężczyzn zależy od dodatkowych czynników. Wykazano w prezentowanych badaniach, że takie zmienne jak wiek własny osoby badanej, wiek partnera, długość trwania związku i liczba dzieci, są negatywnie skorelowane u obu płci z częstością stosowania taktyk. Wskazuje to na słabnięcie wysiłku związanego z utrzymaniem partnera w związku długotrwałym. Słabnięcie wysiłku związane jest z kolei z tym, że sukces reprodukcyjny – w postaci potomstwa – został osiągnięty, co powoduje, że dotychczasowe mechanizmy

odpowiedzialne za jego osiągnięcie przestały być niezbędne. Dobitnie potwierdza to negatywna korelacja między liczbą dzieci a częstością stosowania taktyk (im więcej dzieci, tym częstość jest mniejsza).

Badani mężczyźni uzyskali wyższe niż kobiety wyniki zarówno w zakresie ogólnego wyniku w zakresie socjoseksualności, jak i w poszczególnych skalach, co replikuje wyniki z innych badań (Marzec i Łukasik, 2014; Penke i Asendorpf, 2008). Tak więc mężczyźni wykazali większą niż kobiety skłonność do związków krótkotrwałych, co jest zgodne z założeniami teorii strategii seksualnych Davida Bussa i Davida Schmitta (1993): sukces reprodukcyjny mężczyzn zależy od liczby partnerek. Generalnie tendencja do preferowania związków krótkotrwałych u mężczyzn zmniejsza się wraz z wiekiem własnym i partnera, natomiast u kobiet jedynie wraz z własnym wiekiem. Można postawić hipotezę, że wpływ na to ma spostrzegana atrakcyjność fizyczna własna i partnera a decydująca o wartości reprodukcyjnej. Z różnych badań wynika, że u obu płci wyższa socjoseksualność wiąże się z preferencją cech fizycznych świadczących o „dobrych genach” (zob. Price i in., 2013)¹. Zatem spadek własnej atrakcyjności fizycznej wraz z wiekiem może skutkować zmniejszaniem się tendencji do poszukiwania nowych partnerów i zawierania związków przelotnych. U kobiet zmniejszanie tej tendencji widoczne jest we wszystkich wymiarach socjoseksualności - zachowania, postawy, pożądanía, zaś u mężczyzn w zakresie zachowania i pożądanía, choć przyzwalająca i liberalna postawa wobec związków krótkotrwałych nie ulega zmianie (brak korelacji między SOI-R A a własnym wiekiem). Ponadto u mężczyzn spadek w zakresie nierestrykcyjnej socjoseksualności powiązany jest nie tylko ze spadkiem własnej atrakcyjności, lecz także z przyrostem wieku partnerki (i prawdopodobnie spadkiem jej atrakcyjności fizycznej). Niewykluczone, że w przypadku mężczyzn ważną rolę odgrywa mechanizm unikania kosztów wynikających ze spadku własnej atrakcyjności w sytuacji rywalizacji z innymi mężczyznami opisany przez Michaela Price'a i współpracowników (2013): gdy zmniejsza się własna atrakcyjność fizyczna, to poszukiwanie innych partnerek staje się utrudnione i może być związane z dużymi kosztami wynikającymi z rywalizacji z innymi bardziej atrakcyjnymi mężczyznami (np. młodszymi). Adaptacyjne zatem będzie unikanie takich kosztów poprzez zmniejszenie wagi jaką przypisuje się atrakcyjności fizycznej obecnemu partnerowi i rezygnacji z rywalizacji.

Tendencja do związków krótkotrwałych spada u kobiet także wraz z czasem trwania związku oraz liczbą dzieci. W pierwszym przypadku prawdopodobnie rolę odgrywa wspomniany już spadek własnej atrakcyjności, choć można postawić też alternatywną tezę, że wraz z czasem trwania relacji zwiększa się rola zaangażowania (wysiłku w jej podtrzymanie) i intymności (przywiązania, zaufania) – składników związków romantycznych wyróżnionych przez Roberta Sternberga (1986) – jako spoiwa związku, co powoduje wytłumienie skłonności do poszukiwania innych relacji i partnerów. W drugim przypadku, opieka nad większą liczbą dzieci i konieczność opieki nad nimi, jest także

¹ Jakkolwiek z badań Michaela Price i współpracowników zależność taką wykazano jedynie w odniesieniu do mężczyzn.

skutecznym mechanizmem hamującym nierestrykcyjną socjoseksualność na rzecz preferencji związku długotrwałego. W przypadku mężczyzn socjoseksualność nie jest w żaden sposób skorelowana z czasem trwania związku, ani liczbą dzieci, co sugeruje, że najistotniejszymi czynnikami pozostaje wiek własny i wiek partnera, jako pośrednie wyznaczniki wartości reprodukcyjnej.

Prezentowane badania ujawniły szereg istotnych powiązań między orientacją socjoseksualną a taktykami utrzymania partnera, ale wyłącznie w grupie kobiet. Wykazano, że im mniej restrykcyjną orientacją socjoseksualną odznaczają się kobiety, to znaczy im bardziej są skłonne akceptować seks bez emocjonalnej bliskości i zaangażowania, tym więcej stosują taktyk utrzymania partnera w stałym związku. Mając na uwadze fakt, że większa skłonność do związków przelotnych może być traktowana jako wskaźnik ryzyka niewierności, można wysunąć hipotezę, że wynik ten świadczy o preferowanej przez badane kobiety strategii reprodukcyjnej określanej mianem „monogamii ze skłonnością do zdrady”, w której gwarancją sukcesu reprodukcyjnego kobiety jest nie tylko wysiłek włożony w zdobycie i utrzymanie stałego partnera, ale i w poszukiwanie kontaktów przelotnych. Dzięki nim kobiety mogą zyskać dostęp do dodatkowych zasobów, lepsze geny dla potomstwa i „partnera zastępczego” (Buss, 1994). Można też zaryzykować inne wyjaśnienie: kobiety o silniejszej nierestrykcyjnej orientacji mają po prostu więcej doświadczeń w kontaktach z mężczyznami i posiadają większy wachlarz różnorodnych taktyk, które mogą być efektywnie stosowane w różnych okolicznościach i w stosunku do różnych partnerów.

Występowanie nierestrykcyjnej orientacji socjoseksualnej u kobiet, wyrażającej się bądź to w deklarowaniu licznych kontaktów seksualnych z różnymi partnerami, bądź w okazywaniu pozytywnego stosunku wobec niezobowiązującego seksu, czy też w przejawianiu wysokiego seksualnego pożądania, nasila częstość stosowania 9 spośród 19 taktyk utrzymania partnera. Większość z nich to taktyki należące do dwóch kategorii: Interseksualnej Negatywnej Motywacji, polegającej na wzbudzaniu w partnerze zazdrości i okazywaniu złości, gdy ten wchodzi w kontakty z innymi kobietami, na namawianiu partnera do głębszego zaangażowania się w związek i krytykowaniu innych kobiet oraz Intraseksualnej Negatywnej Motywacji, która przejawia się w pomniejszaniu wartości partnera w oczach innych kobiet, odstraszeniu rywalek i używaniu wobec nich przemocy. Według Bussa (2000), takie manipulowanie uczuciami partnera oraz trzymanie konkurentek na wodzy stanowią bardziej desperackie działania i wdrażane są częściej wówczas, gdy atrakcyjność stosujących je osób jest mniejsza od atrakcyjności partnera. Natomiast celowe wzbudzanie zazdrości partnera jest stosowane przez kobiety jako metoda sprawdzenia siły związku oraz tego, na ile partnerowi na nich zależy. Autor podkreśla jednak, że taktyka ta – choć skuteczna – może okazać się dla kobiety niebezpieczną, gdyż partner może dojść do wniosku, iż jej obyczaje seksualne są zbyt swobodne. Z kolei pomniejszanie wartości partnera w oczach rywali i używanie wobec nich przemocy autor zalicza do taktyk najbardziej destrukcyjnych.

Kolejne dwie dodatnio skorelowane z orientacją socjoseksualną taktyki, polegające na obdarowywaniu partnera prezentami i poprawianiu własnego wyglądu zewnętrznego należały do kategorii Pozytywnej Motywacji. W badaniach Bussa (1988) zarówno taktyka udostępniania własnych zasobów (co prawda raczej w wykonaniu mężczyzn), jak i troska o własny wygląd plasowały się w czołówce najskuteczniejszych taktyk utrzymania partnera w trwałym związku.

Nasze badania ujawniły jeszcze jedną prawidłowość. Otóż mniejsza skłonność do związków przelotnych nasilała u kobiet częstość stosowania taktyki polegającej na podporządkowaniu się i autodewaluacji. We wspomnianych już wcześniej badaniach Bussa (1988), ta należąca co prawda do kategorii Pozytywnej Motywacji taktyka, okazuje się być jedną tych mniej konstruktywnych i może stanowić wyraz emocjonalnej manipulacji partnerem.

Jeśli chodzi o mężczyzn, to wyniki naszych badań sugerują, że orientacja socjoseksualna (z jednym wyjątkiem) nie wiąże się z częstością stosowania taktyk utrzymania partnera w stałym związku. Przypomnijmy, że w dodatku mężczyźni uzyskali wyższy niż kobiety wynik w SOI-R (także w podskalach). Generalnie więc, ich własna (potencjalna) skłonność do niewierności, nie ma wpływu na to, w jaki sposób starają się oni utrzymać partnerkę przy sobie. Wydaje się to uzasadnione z ewolucyjnej perspektywy, która podkreśla, że sukces reprodukcyjny mężczyzn zależy od liczby zapłodnionych kobiet: wierność własna byłaby zatem przeszkodą w realizacji tego celu. Z drugiej jednak strony mężczyźni stosują więcej taktyk niż kobiety (zob. tab. 3). Być może zatem na wielkość wysiłku wkładanego w utrzymaniu partnerki wpływa nie własna orientacja socjoseksualna, lecz inny czynnik - zazdrość seksualna o partnerkę. Poziom tego typu zazdrości u mężczyzn jest wyższy niż u kobiet (por. Buss, 2002b; Schützwoh, 2004), a to może przekładać się na wysiłek związany z „pilnowaniem” partnerki. Wyjątek od opisanej powyżej reguły stanowił zarejestrowany w naszych badaniach związek orientacji socjoseksualnej, wyrażającej się w pozytywnej postawie wobec niezobowiązującego seksu z taktyką, polegającą na pomniejszaniu wartości rywali.

Głównym celem prezentowanych badań była próba ustalenia powiązań między orientacją socjoseksualną a taktykami utrzymania partnera. Uzyskane przez nas wyniki pozwoliły stwierdzić, że związki te kształtują się odmiennie u kobiet i mężczyzn. Mężczyźni wykazują większą niż kobiety skłonność do związków krótkotrwałych. Stosują też więcej taktyk utrzymania partnera i korzystają z nich częściej, jednak, ich własna (potencjalna) skłonność do niewierności, nie ma wpływu na to, w jaki sposób starają się oni utrzymać partnerkę przy sobie. Z kolei kobiety, im bardziej są skłonne akceptować seks bez emocjonalnej bliskości i zaangażowania, tym więcej stosują taktyk utrzymania partnera w stałym związku, przy czym ich tendencja do związków krótkotrwałych spada wraz z wiekiem, czasem trwania związku i liczbą posiadanego potomstwa. W przypadku mężczyzn spadek zainteresowania niezobowiązującym seksem zmniejsza się wraz z wiekiem własnym i partnera. Wartym odnotowania jest również fakt, że niezależnie od

płci częstość stosowania taktyk utrzymania partnera zmniejsza się wraz z wiekiem (zarówno własnym jak i wiekiem partnera) oraz długością trwania związku i liczbą posiadanego potomstwa.

Mając to wszystko na uwadze można stwierdzić, że wyniki naszych badań dostarczają empirycznych przesłanek, pozwalających uznać określone taktyki utrzymania partnera za istotne i charakterystyczne wyróżniki kobiecych i męskich strategii reprodukcyjnych.

Bibliografia:

- Baker, R. R., i Bellis, M. A. (1993). Human sperm competition: ejaculate manipulation by females and a function for the female orgasm. *Animal Behaviour*, 46, 887-909.
- Buss, D. M. (1988). From vigilance to violence: Tactics of Mate Retention in American undergraduates. *Ethology & Sociobiology*, 9, 291-317.
- Buss, D. M. (1994). The strategies of human mating. *American Scientist*, 82, 238-249.
- Buss, D. M. (2000). *Ewolucja pożądania. Jak ludzie dobierają się w pary*. Gdańsk: GWP.
- Buss, D. M. (2001). *Psychologia ewolucyjna*. Gdańsk: GWP.
- Buss, D. M. (2002a). Human mating strategies. *Samfundskonomien*, 4, 47-58.
- Buss, D. M. (2002b). *Zazdrość - niebezpieczna namiętność*. Gdańsk: GWP.
- Buss, D. M. (2006). Strategies of human mating. *Psychological Topics*, 15, 239-260.
- Buss, D. M. (2013). Sexual jealousy. *Psychological Topics*, 22, 155-182.
- Buss, D. M., i Shackelford, T. K. (1997). From vigilance to violence: Mate retention tactics in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 346-361.
- Buss, D. M., Shackelford, T. K., i McKibbin, W. F. (2008). The Mate Retention Inventory-Short Form (MRI-SF). *Personality and Individual Differences*, 44, 322-334.
- Buss, D. M., i Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Butte, N. F., Wong, W. W., Treuth, M. S., Ellis, K. J. i Smith, E. O (2004). Energy requirements during pregnancy based on total energy expenditure and energy deposition. *American Journal of Clinical Nutrition*, 79, 1078-1087.
- de Miguel, A. i Buss, D.M. (2011). Mate Retention Tactics in Spain: Personality, sex differences, and relationship status. *Journal of Personality*, 79, 563-586.
- Gangestad, S. W., i Simpson, J. A. (2000). The evolution of human mating: Trade-offs and strategic pluralism. *Behavioral and Brain Sciences*, 23, 573-587.
- Goetz, A. T., Shackelford, T. K., Weekes-Shackelford, V. A., Euler, H. A., Hoier, S., Schmitt, D. P., i LaMunyon, C. W. (2005). Mate retention, semen displacement, and human sperm competition: A preliminary investigation of tactics to prevent and correct female infidelity. *Personality and Individual Differences*, 38, 749-763.
- Hall, N. M., i Pichon, L. C. (2014). Gender roles, sociosexuality, and sexual behavior among US Black women. *Health Psychology and Behavioral Medicine: An Open Access Journal*, 2, 171-182.

- Jonason, P. K., Li, N. P., i Buss, D.M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 48, 373-378
- Kamble, S., Shackelford, T. K., Pham, M., i Buss, D. M. (2014). Indian mate preferences: Continuity, sex differences, and cultural change across a quarter of a century. *Personality and Individual Differences*, 70, 150-155.
- Kardum, I., Hudek- Knežević, J., i Gračanin, A. (2006). Sociosexuality and mate retention in romantic couples. *Psychological Topics*, 15, 277-296.
- Lee, J. A. (1973). *Colours of love: An exploration of the ways of loving*. Toronto: New Press.
- Lippa, R A. (2009). Sex differences in sex drive, sociosexuality, and height across 53 nations: testing evolutionary and social structural theories. *Archives of Sexual Behavior*, 38, 631-651.
- Łukasik, A. (2007). *Ewolucyjna psychologia umysłu*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Mandal, E. (2012). *Miłość, władza i manipualcja w bliskich związkach*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Marzec, M., i Łukasik, A. *Style miłości w kontekście teorii historii życia*. XXXV Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Bydgoszcz, 18-21.09. 2014.
- Penke, L., i Asendorpf, J. B. (2008). Beyond global sociosexual orientations: A more differentiated look at sociosexuality and its effects on courtship and romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 1113-1135.
- Peterson, A., Geher, G., i Kaufman, S. B (2011). Predicting preferences for sex acts: which traits matter most, and why? *Evolutionary Psychology*, 9, 371-389.
- Pham, M. N., Barbaro, N., i Shackelford, T. K. (2014). Development and initial validation of the Coalitional Mate Retention Inventory. *Evolutionary Psychological Science*. DOI 10.1007/s40806-014-0001-5
- Price, M. E., Pound, N., Dunn, J., Hopkins, S., i Kang, J. (2013). Body shape preferences: associations with rater body shape and sociosexuality. *PLoS ONE*, 8: e52532. doi:10.1371/journal.pone.0052532
- Provost, M. P., Troje, N. F., i Quinsey, V. L. (2008). *Short-term mating strategies and attraction to masculinity in point-light walkers*. *Evolution and Human Behavior*, 29, 65-69.
- Quist, M.C., Watkins, C. D., Smith, F. G., Little, A. C., Debruine, L. M., i Jones, B. C. (2012). Sociosexuality predicts women's preferences for symmetry in men's faces. *Archives of Sexual Behavior*, 41, 1415-1421.
- Schaller, M., i Murray, D. R. (2008), Pathogens, personality, and culture: Disease prevalence predicts worldwide variability in sociosexuality, extraversion, and openness to experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 212-221.
- Schmitt, D. P (2005a). Fundamentals of Human Mating Strategies. In D. M. Buss (Ed.), *The handbook of evolutionary psychology* (pp. 258-291). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons.

- Schmitt, D. P. (2005b). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: A 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *Behavioral and Brain Sciences*, 28, 247-311.
- Schmitt, D. P., Shackelford, T. K. i Buss, D. M. (2001). Are men really more „oriented" toward short-term mating than women? A critical review of theory and research. *Psychology, Evolution and Gender*, 3, 211-239.
- Schützwohl, A. (2004). Which infidelity makes you more jealous? Decision strategies in a forced choice between sexual and emotional infidelity. *Evolutionary Psychology*, 2, 121-128.
- Shackelford, T. K. i Goetz, A. T. (2006). Predicting violence against women from men's mate-retention behaviors. In S. M. Platek i T. K. Shackelford (eds.) *Female Infidelity and Paternal Uncertainty*. pp. 58-81. Cambridge: Cambridge University Press. Available from: Cambridge Books Online <<http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511617812.004>> [Accessed 29 December 2014].
- Shackelford, T. K., Goetz, A.T. i Buss, D.M. (2005). Mate retention in marriage: Further evidence of the reliability of the Mate Retention Inventory. *Personality and Individual Differences*, 39, 415-425.
- Simpson, J. A., i Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 870-883.
- Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1992). Sociosexuality and romantic partner choice. *Journal of Personality*, 60, 31-51.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review* 93, 119-135.
- Swami, V., Miller, R., Furnham, A., Penke, L., i Tovée, M. J. (2008). The influence of men's sexual strategies on perceptions of women's bodily attractiveness, health and fertility. *Personality and Individual Differences*, 44, 98-107.
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. In B. Campbell (Ed.), *Sexual selection and the descent of man, 1871-1971* (pp 136-179). Chicago: Aldine Transaction.
- Żelaźniewicz, A., i Pawłowski, B. (2011). Female breast size attractiveness for men as a function of sociosexual orientation (restricted vs. unrestricted). *Archives of Sexual Behavior*, 40, 1129-1135.